

Politiikka ja kulttuuriosallistuminen: puoluekanta, konservatiivisuus sekä korkea- ja populaarikulttuurinen osallistuminen Suomessa

Sara Sivonen & Semi Purhonen

VERTAISARVIOITU
KOLLEGIALT GRANSKAD
PEER-REVIEWED
www.tsv.fi/tunnus

Abstrakti

Kulttuuriosallistuminen kytkeytyy yksilön yhteiskunnalliseen asemaan, mutta kulttuuriosallistumisen yhteydestä yksilön poliittiseen orientaatioon tiedetään vähemmän. Tarkastelemme artikkelissa politiikan ja kulttuuriosallistumisen suhdetta nyky-Suomessa muutoksen näkökulmasta. Kysymme, miten suomalaisten puoluekanta sekä poliittisten asenteiden konservatiivisuus ovat yhteydessä yhtäältä korkeakulttuuriseen ja toisaalta populaarikulttuuriseen osallistumiseen, missä määrin nämä yhteydet säilyvät ilmeisimpien sosiodemografisten tekijöiden vakioimisen jälkeenkin ja ovatko nämä yhteydet muuttuneet viime vuosina. Käytämme Tilastokeskuksen vuosina 2007 ja 2018 keräämiä, kansallisesti edustavia ja vertailukelpoisia kyselyaineistoja. Yleiseen lineaariseen malliin (GLM) perustuvien tulostemme mukaan sekä puoluekanta että konservatiivisuus ovat yhteydessä kulttuuriosallistumiseen, oli kyse sitten korkea- tai populaarikulttuurisesta osallistumisesta. Konservatiivisuus on puoluekantaa voimakkaampi selittävä tekijä vähentäen osallistumista erityisesti korkea- mutta myös populaarikulttuurin piirissä. Kuitenkin myös puolueiden kannattajien välillä on eroja. Sosiodemografisten tekijöiden vakiointi heikentää konservatiivisuuden ja eritoten puoluekannan yhteyksiä kulttuuriosallistumiseen, mutta yhteydet eivät katoa. Poliitiikan ja kulttuuriosallistumisen yhteys on pysynyt kaikkiaan vakaana vuosien 2007 ja 2018 välillä. Perinteisen puoluepolitiikan merkityksen heikentyminen ja arvojen merkityksen kasvu kuitenkin näkyvät politiikan ja kulttuuriosallistumisen yhteyksissä.

ASIASANAT: konservatiivisuus, korkeakulttuuri, kulttuuriosallistuminen, politiikka, populaarikulttuuri, puoluekanta

Johdanto

Kulttuuriset mieltymykset ja kulttuurin kuluttaminen linkittyvät yksilön sosioekonomiseen taustaan, muihin elämänalueisiin ja lopulta myös yhteiskunnan valtarakenteisiin. Mieltymys-

ten taustalla on usein sosiaalisia järjestyksiä ja kamppailua sosiaalisesta statuksesta. Yhteiskunnallisten ja kulttuuristen hierarkioiden yhteyttä tutkittaessa on selvinnyt, että kulttuurin kuluttaminen ja yksilön yhteiskunnallinen asema ovat

kytköksissä toisiinsa (esim. Bennett ym. 2009; Purhonen ym. 2014). Kulttuurin kuluttamisen ja kulttuuriolosuhteiden tiedetään liittyvän esimerkiksi koulutukseen, tuloihin ja ammattiasemaan (esim. Katz-Gerro 2011).

Tutkimuskirjallisuudessa on perehdytty kuitenkin vain vähän siihen, miten kulttuuriset mielitykset ja kulttuurinen aktiivisuus ovat yhteydessä poliittikan ulottuvuuteen, esimerkiksi yksilön poliittiseen orientaatioon (Purhonen & Heikkilä 2017, 75–76). Varsinkaan puoluekannalla ei ole ajateltu olevan itsenäistä roolia kulttuuriolosuhteiden selittämisessä (Purhonen ym. 2014, 348). Poliitiikka – erityisesti puolueet – on kuitenkin jo Max Weberin (1991) klassisen erittelyn mukaan yksi vallan ja yhteiskunnallisen eriytymisen perusulottuvuuksista, ja kulttuurin kuluttamisen voi nähdä myös poliittisena kysymyksenä. Vaikka ihminen ei olisi kiinnostunut osallistumaan politiikkaan vaikkapa puoluepolitiikan kautta, on jokaisella silti väistämättä poliittisluontoisia mielipiteitä ja arvoja, jotka vaikuttavat jokapäiväiseen elämään ja voivat vaikuttaa siten myös kulutustottumusten taustalla. Poliittinen orientaatio saattaa siis jakaa ihmisiä myös kulutuksen suhteen.

2000-luvulla sekä Suomessa että muualla länsimaissa on tapahtunut poliittisia ja arvoilmapiiriin muutoksia, jotka on mahdollista tulkita politiikan kulttuurisen ulottuvuuden tai ”sosiokulttuurisen jakolinjan” (Borg ym. 2020, 46–48) vahvistumisenä. Voidaan puhua siirtymästä niin sanotusta ”vanhasta politiikasta” ”uuteen politiikkaan” (Harrits ym. 2010) ja jakopolitiikasta ”elämänpolitiikkaan” (Giddens 1991). Poliittikan muutoksesta kertoo esimerkiksi Euroopassa kasvanut populististen puolueiden kannatus (Paloheimo 2014), ja 2010-lukua on kuvailtu ”populismien ajaksi” (Herman 2019). Toisaalta esimerkiksi ilmastonmuutos, ympäristökysymykset ja vähemmistöjen oikeudet ovat nousseet keskeisiksi puheenaiheiksi julkisessa keskustelussa ja politiikassa (Borg ym. 2020). Suomessa taas esimerkiksi äänestämisen on po-

larisoitunut varsinkin nuorten aikuisten keskuudessa. Polarisoitumiskehityksen on nähty kulkevan käsi kädessä yleisen eriarvoistumisen kanssa esimerkiksi siinä mielessä, että äänestämiseen vaikuttavat yksilön sosioekonomisen aseman lisäksi perhetausta ja perheen sosioekonominen asema. (Lahtinen ym. 2017; 2019.)

Samanaikaisesti myös kulttuurin kenttä on muuttunut. Pelkästään kulttuurituotteiden määrä on kasvanut huomattavasti, ja kulttuurista on tullut yhä enemmän massatuotettua viime vuosikymmeninä (Wright 2015). Yleisen globalisaatiokehityksen mukaisesti myös kulttuurituotteet ja -vaikutteet ovat levinneet voimakkaasti ympäri maailman (Purhonen ym. 2014, 25). Myös tavat kuluttaa kulttuuria ovat moninaistuneet 2000-luvulla teknologian kehityksen, esimerkiksi suoratoistopalvelujen ja sosiaalisen median yleistymisen vuoksi (esim. Webster 2020). Enää ei välttämättä tarvitse poistua kotisohvalta, kun esimerkiksi erilaisia tapahtumia voi seurata reaaliaikaisesti. Toisaalta tällöin voi nousta yhä keskeisemmäksi osoittaa, millaisesta kulttuurista pitää kuluttamalla kulttuuria julkisesti kodin ulkopuolella.

Niin sanotun identiteettipoliittikan aikakaudella (Fraser 2003) voi ajatella tällaisen itsensä ja oman elämäntyylin tai statuksen esittämisen muodostuneen entistä tärkeämmäksi. Yksilöiden kulutusvalinnat ovat yhtäältä keskeinen osa itsen esittämisessä ja toisaalta merkittävä tapa identifioitua tiettyihin ryhmiin ja erottautua toisista. Elämäntyyliyt kytkeytyvät myös yksilöiden poliittis-moraalisiin arvoihin ja asenteisiin. Viime vuosina on lisäksi puhuttu poliittisista ja sosiaalisista ”kuplista” (esim. Koiranen ym. 2016). Näihin ryhmiin kuulumista voidaan osoittaa paitsi tietynlaisilla asenteilla kenties myös kulutusvalinnoilla, esimerkiksi ruokavaliolla tai pukeutumisella.

On kiinnostavaa pohtia, heijastuvatko tällaiset yhteiskunnalliset muutokset myös politiikan ja

kulttuurin kuluttamisen väliseen yhteyteen. Voivatko yhteiskunnallinen ja poliittinen arvoilma-
piiri ja sen mahdolliset muutokset näkyä myös
kulttuurisissa käytännöissä ja osallistumisessa?
Onko nykyään entistä tärkeämpää osoittaa, mil-
lainen oma arvomaailma on ja esittää se myös
muille osallistumisen – tai osallistumattomuus-
den – kautta? Tässä artikkelissa tarkastelemme
suomalaisten kulttuuri-osallistumista juuri poli-
tiikan näkökulmasta. Tarkemmin ottaen olemme
kiinnostuneita siitä, onko vastaajien poliittinen
orientaatio yhteydessä kulttuuri-osallistumiseen ja
jos on, säilyykö yhteys, kun tarkasteluun otetaan
mukaan kulttuurin kuluttamiseen ja poliittisiin
orientaatioihin tunnetusti vaikuttavia sosiode-
mografisia tekijöitä. Lisäksi kysymme, onko näissä
yhteyksissä tapahtunut muutoksia vuosien 2007
ja 2018 välillä.

Artikkelimme etenee siten, että seuraavan osion
jälkeen – jossa lyhyesti tarkastelemme politiikan
ja kulttuuri-osallistumisen välistä suhdetta tar-
kemmin – esittelemme oman empiirisen analy-
ysimme tutkimusasetelman. Tämän jälkeen esitte-
lemme keskeiset tuloksemme. Lopuksi vedämme
tulokset yhteen ja pohdimme niiden laajempaa
merkitystä.

Politiikan ja kulttuuri-osallistumisen yhteenkietoutuminen

Moderneissa länsimaissa kulttuuri-osallistumisen
yhteys yhteiskunnallisiin hierarkioihin ja yksilön
yhteiskunnalliseen asemaan on kiistaton (esim.
Chan 2010; Falk & Katz-Gerro 2016). Aiemmassa
kulttuurin kulutuksen tutkimuksessa on kuiten-
kin jätetty vähälle huomiolle yksilön poliittisen
orientaation tarkastelu, eikä varsinkaan puolue-
politiikan osuutta kulutukseen ole tutkimukses-
sa huomioitu. Kuitenkin jo Pierre Bourdieu ha-
vaisi, että 1960-luvun Ranskassa sanomalehtien
lukemisen sosiaalinen ja poliittinen eriytyminen

kiteytti kulttuurin kuluttamisen poliittisen ulottu-
vuuden (Bourdieu 1984, 452). Poliittikan ja kulttuu-
rin välinen yhteys tai mekanismi voidaan käsittää
Bourdieuun (1984, 437–459) mukaan olennaisella
tavalla kahtalaiseksi: poliittinen orientaatio voi-
daan nähdä yhtäältä yksilön habitusta ja toimin-
tataipumuksia – ja näin myös kulttuurin kulutusta
– ehdollistavana rakenteellisena tekijänä (samalla
tasolla kuin yksilön sosiaalista asemaa määrittävät
tekijät), ja toisaalta kuitenkin myös habituksen ja
toimintataipumusten tuotoksena (samalla tasolla
kuin kulttuuriset käytännöt ja kulutusvalinnat).
Poliittisen orientaation, oli kyse sitten puoluekan-
natuksesta tai poliittisista asenteista, kausaalinen
rooli elämäntyylien eriytyksen dynamiikassa on
siten potentiaalisesti kaksisuuntainen: yhtäältä
se on yksilöiden kulttuurin kulutusta ehdollista-
va rakenne, toisaalta kulutuskäytäntöjen kanssa
samantasoinen elämäntyyliävalinta, johon myös
kulutuskäytännöt voivat potentiaalisesti vaikuttaa
vastavuoroisesti. Laajasti ymmärrettynä arvojen,
orientaatioiden ja elämäntyylien – sisältäen kes-
keisesti kulttuurin ulottuvuuden – yhteenkietou-
tumista onkin tutkittu jonkin verran (esim. Della-
Posta ym. 2015), samoin vaikkapa uskonnollisten
arvojen, sosiaalisten asenteiden ja kuvataiteiden
välistä yhteyttä (van Eijck 2012), taidemieltymys-
ten yhteyttä Brexit-kantaan (Carl ym. 2019) ja niin
sanottua kulttuurista kaikkiruokaisuutta (Peter-
son & Kern 1996), johon liittyvät esimerkiksi libe-
raalit asenteet (Chan 2019).

Konservatiivisten asenteiden on havaittu liitty-
vän kulttuuriin mieltymyksiin, osallistumiseen
ja resursseihin yleensä rajoittavasti (Purhonen
ym. 2014, 352–353). Tarkemmin kulttuurin ja kon-
servatiivisuuden yhteydestä Suomessa ovat kir-
joittaneet Semi Purhonen ja Riie Heikkilä (2017)
artikkelissa, jossa he löysivät yhteyden poliittisten
asenteiden konservatiivisuuden, ruokailumielty-
mysten ja korkeakulttuurisen musiikkimaun vä-
lillä. Paul DiMaggio (1996) tutki amerikkalaisia
taidemuseoissa vierailevia ihmisiä ja tarkasteli,

eroavatko he sosiaalisilta ja poliittisilta asenteiltaan ihmisistä, jotka eivät vieraile taidemuseoissa. Tutkimuksessa selvisi, että taidemuseoissa vierailevat poikkeavat arvoiltaan ja asenteiltaan muista tutkittavista: taidemuseoissa kävijät ovat keskimäärin poliittisesti liberaalimpia, maallisempia, suvaitsevaisempia monikulttuurisuudelle, avoimempia erilaisille kulttuureille ja elämäntyyliille, luottivat enemmän muihin kansalaisiin ja luottivat voimakkaammin tieteeseen kuin muut tutkittavat. Nämä erot vierailijoiden ja ei-vierailijoiden välillä säilyivät, vaikka huomioon otettiin taidemuseossa käymiseen tunnetusti vaikuttavia tekijöitä, kuten koulutustausta, naissukupuoli ja korkeampi tulotaso. Tanskalaisessa tutkimuksessa puolestaan havaittiin, että poliittis-moraaliset asenteet ja kulttuurin kuluttaminen ovat yhteydessä luokka-asemiin: kulttuurisesti aktiivisilla ja paljon kulttuuripääomaa omaavilla on kulttuuristen resurssien osalta vähäosaisempia ja vähän osallistuvia suvaitsevampi asenne etnisiä vähemmistöjä kohtaan, ja he ovat kulttuuriselta orientaatioiltaan kansainvälisempiä (Skjøtt-Larsen 2012).

Poliittisten arvojen ja kulttuurin kuluttamisen välistä yhteyttä koskevaa tutkimustakin vähemmän on tutkittu puoluekannan ja kulttuurin kuluttamisen yhteyttä. Suomessa Aki Koivula, Pekka Räsänen ja Arttu Saarinen (2016; 2017) tarkastelivat tutkimuksissaan, miten samastuminen poliittiseen puolueeseen on yhteydessä itsearvioituun yleiseen kulutuskäyttäytymiseen, joka sisälsi myös kulttuurituotteita ja -palveluita. Eri puolueisiin samastuvien vastaajien väliltä löydettiin eroja, vaikka sosiodemografisten tekijöiden vakiointi niitä lievensikin. Kulttuurin kulutuksen osalta muista erottuivat vasemmistoliittoon samastuvat, jotka arvioivat käyttävänsä keskimääräistä kuluttajaa enemmän rahaa kulttuurituotteisiin, ja tämä ero säilyi myös vakioinnin jälkeen (Koivula ym. 2016, 25).

Suomen Kulttuurirahaston toimeksiannosta (Suomalaisten näkemykset kulttuurista 2013) on puolestaan kartoitettu suomalaisten vierailuja kulttuuri- ja taidekohteissa sekä kulttuuriasenteita. Kun vierailuja tarkasteltiin puoluekannatuksen mukaan, havaittiin että vihreiden ja vasemmistoliiton kannattajat käyvät lähes kaikissa tilaisuuksissa keskimääräistä enemmän. Kun kyseessä olivat perinteisesti korkeakulttuuriin liittyvät tapahtumat, myös kokoomuksen kannattajat vierailivat tilaisuuksissa keskimääräistä useammin. Vähiten erilaisissa kulttuuritilaisuuksissa kävivät perussuomalaisten kannattajat, jotka myös ilmoittivat muita useammin, etteivät ylipäättäen ole kiinnostuneita taiteesta ja kulttuurista.

Vaikka aiempaa tutkimusta politiikan ja kulttuuriosallistumisen välillä ei ole runsaasti, niihin liittyvät tutkimustulokset viittaavat siihen, että kulttuurilla ja politiikalla on Suomessakin joitain havaittavia yhteyksiä. Aiemman suomalaisen tutkimuksen perusteella poliittisia asenteita ja puoluekannatusta on tutkittu kuitenkin suhteessa kulttuuriosallistumiseen vain erikseen, vaikka ne liittyvät selvästikin toisiinsa. Ei siis ole selvää, kumpi lopulta selittää kulttuuriosallistumista paremmin, puoluekannatus vai asenteet. Kulttuuriosallistumista on myös tutkittu melko suppeasti, eikä osallistumista ole eritelty korkeakulttuuriseen ja populaarikulttuuriseen osallistumiseen, vaikka tämä jako on liudentumisestaan huolimatta edelleen voimakas suomalaisessa yhteiskunnassa (Purhonen ym. 2014). Lopulta aiemman tutkimuksen perusteella ei tiedetä mitään ajallisesta muutoksesta, vaikka on erityisen kiinnostavaa, ovatko poliittisten orientaatioiden ja kulttuuriosallistumisen yhteydet muuttuneet jollain tavoin viimeisen 10–15 vuoden aikana, jolloin sekä politiikan että kulttuurin kentät ovat olleet muutoksessa ja jolloin politiikan kulttuurisen ulottuvuuden on sanottu voimistuneen (Borg ym. 2020).

Tutkimusasetelma

Tutkimuskysymykset

Tässä artikkelissa kysymme:

1. Millä tavoin poliittinen orientaatio – yhtäältä puoluekannatus, toisaalta poliittisten asenteiden konservatiivisuus – on yhteydessä kulttuuriosallistumiseen?
2. Onko poliittisen orientaation ja kulttuuri-osallistumisen yhteys erilainen riippuen siitä, tarkoitetaanko poliittisella orientaatiolla puoluekannatusta vai poliittisten asenteiden konservatiivisuutta?
3. Vaihtelee ko poliittisen orientaation ja kulttuuri-osallistumisen yhteys, jos kulttuuriosallistuminen jaetaan korkeakulttuuriseen ja populaarikulttuuriseen osallistumiseen?
4. Säilyvätkö poliittisen orientaation ja kulttuuri-osallistumisen yhteydet, kun vastaajien sosiodemografinen asema – sukupuoli, ikä, koulutus ja asuinpaikka – vakioidaan?

Lopulta tarkastelemme vielä kaikkia edellä esitettyjä kysymyksiä ajallisen muutoksen näkökulmasta:

5. Onko poliittisen orientaation ja kulttuuriosallistumisen välisissä yhteyksissä eroa vuosien 2007 ja 2018 välillä? Jos muutosta on tapahtunut, mihin suuntaan?

Aineisto

Analysoimme kahta kyselyaineistoa, joissa on kysytty laajasti suomalaisten vapaa-ajan viettotapoja ja kulttuurimielityksiä, Tilastokeskuksen keräämiä edustavia ja vertailukelpoisia kyselyjä ”Kulttuuri ja vapaa-aika Suomessa 2007” sekä ”Kulttuuri ja vapaa-aika Suomessa 2018”. Kyselyissä vastaajilta kysyttiin heidän tietämystään, mielipiteitään, makujaan ja ta-

pojaan erilaisiin kulttuurin aloihin ja muotoihin liittyen. Keskeisen osan näistä muodostivat erilaiset kulttuuriosallistumista luotaavat kysymykset. Vastaajilta on myös tiedusteltu erilaisia sosiodemografisia taustatekijöitä sekä muun muassa erilaisia asenteita kartoittavia mielipidekysymyksiä ja heidän poliittisia kantojaan.

Vuoden 2007 postikyselyyn valittiin satunnaisotannalla 3 000 18–74-vuotiasta suomalaista (pois lukien ahvenanmaalaiset), ja kyselyyn vastasi lopulta 1 388 suomalaista. Vastausprosentti oli 46,3. Vuoden 2018 kysely toteutettiin verkko- ja postikyselyinä. Siihen valittiin satunnaisotannalla 3 500 18–74-vuotiasta suomalaista (pois lukien ahvenanmaalaiset), ja kyselyyn vastasi 1 425 suomalaista. Vastausprosentti oli 40,7. Vuoden 2018 kyselylomake on vertailtavuuden vuoksi hyvin samankaltainen vuoden 2007 lomakkeen kanssa. Tilastokeskus on laskenut molemmille aineistolle sukupuolen, koulutuksen ja iän vinoumat korjaavan painokerrotimeen, joka on tärkeä apu etenkin siinä, että aineistojen kuvailevat analyysit voidaan tulkita kansallisesti edustavaksi ja yleistää niiden tulokset perusjoukkoon, suomalaisiin. Analyysit on tehty tätä painokerrointa käyttäen lukuun ottamatta yleisen lineaarisen mallin tuloksia raportoivia taulukoita 4 ja 5.

Menetelmät

Kulttuuriosallistumista ja konservatiivisuutta kuvaavien muuttujien rakentamisen apuna käytämme pääkomponenttianalyysia. Kaksisuuntaisia yhteyksiä puoluekannatuksen ja kulttuuriosallistumisen muotojen välillä tarkastelemme keskiarvovertailulla sekä konservatiivisuuden ja kulttuuriosallistumisen muotojen välillä korrelaatiokertoimilla. Monimuuttujamenetelmä, jota käytämme artikkelin varsinaisessa analyysissa, on yleinen lineaarinen malli, *General Linear Model* (GLM).

Tällä menetelmällä tarkastelemme korkea- ja populaarikulttuurista osallistumista selitettävänä tekijöinä sekä puoluekannatusta, konservatiivisuutta ja sosiodemografisia tekijöitä selittävänä tekijöinä. GLM sallii menetelmänä selitettävän muuttujan olla mitta-asteikoltaan jatkuva, mutta selittävinä muuttujina analyysiin voidaan sisällyttää jatkuvien muuttujien lisäksi myös kategorisia muuttujia (Garson 2012; Tabachnick & Fidell 2014). Tämä helpottaa analyysiamme, sillä sekä kulttuuriosallistumista kuvaavat muuttujat että yksi selittävästä muuttujista, konservatiivisuus, ovat jatkuvia muuttujia, mutta toinen selittävä muuttuja, puoluekanta, on moniluokkainen kategorinen muuttuja. Puoluekannan lisäksi myös sosiodemografiset taustamuuttujat ovat kategorisia muuttujia. GLM:n avulla tehtävä regressiomallinnus tarkentaa ja syventää kaksisuuntaisista yhteyksistä saatuja tuloksia, sillä ensinnäkin keskeisen kiinnostuksen kohteena olevat poliittista orientaatiota kuvaavat selittävät muuttujat ovat yhteydessä keskenään. Regressiomallinnusta tarvitaan siis niiden selitysvoiman erottelemiseksi toisistaan. Toiseksi sekä poliittista orientaatiota kuvaavat selittävät muuttujat että korkeakulttuurista ja populaarikulttuurista osallistumista kuvaavat selitettävät muuttujat ovat yhteydessä sosiodemografisiin muuttujiin. Regressiomallinnuksen avulla testataan, johtuvatko poliittisen orientaation ja kulttuuriosallistumisen väliset yhteydet sosiodemografisesta valikoitumisesta.

Muuttujat

Vuoden 2007 kyselylomakkeessa kysyttiin, kuinka usein vastaajat käyvät erilaisissa kulttuuritapahtumissa tai -paikoissa. Tällaisia paikkoja tai tapahtumia oli yhteensä 14: elokuvat, museot, pubit, karaoke, rock-konsertit, ooppera, bingo, klassisen musiikin konsertit, jazz-konsertit, musikaalit, teatteri, taidegalleriat, yökerhot sekä illallisravintolat. Vastausvaihtoehdot olivat 1) suunnilleen joka viikko, 2) suunnilleen joka kuukausi, 3) muutamia kertoja vuodessa, 4) harvemmin ja 5)

en koskaan. Vuoden 2018 kyselylomakkeessa on sama kysymyspatteristo, jossa on vastausvaihtoehdoina ovat edellä listatut vaihtoehdot ja lisäksi yksi lisätty vierailukohde, kirjasto. Tässä jätämme kirjastossa vierailun pois tarkastelusta, jotta aineistojen vertailtavuus säilyy.

Koska todella suuri osa vastaajista ilmoittaa käyvänsä eri kulttuuritapahtumissa harvemmin kuin kerran vuodessa tai ei koskaan ja tiheämmin kulttuuria kuluttavia vastaajia on melko vähän, luokittelemme kysymyksen vastausvaihtoehdot uudelleen kolmiluokkaisiksi. Vastausvaihtoehto "en koskaan" saa arvon 0, "harvemmin" arvon 1 ja luokat "suunnilleen joka viikko", "suunnilleen joka kuukausi" ja "muutamia kertoja vuodessa" yhdistetään ja uusi luokka, "vähintään muutamia kertoja vuodessa", saa arvon 2. Sekä vuonna 2007 että 2018 tapahtumiin osallistumisen määrä jakaantui hyvin samalla tavalla muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta (ks. Liitetaulukko 1). Tapahtumia tai paikkoja, joissa käydään eniten, ovat illallisravintolat, pubit ja elokuvat. Jokaisen tapahtuman tai paikan kohdalla on suuri joukko vastaajia, jotka eivät ole osallistuneet kyseiseen kulttuuritoimintaan koskaan elämässään. Eniten vastaajia "ei koskaan" -kategoriaan sijoittui bingossa, jazz-musiikin konserteissa, oopperassa sekä klassisen musiikin konserteissa vierailuun, vähiten taas elokuviin.

Kulttuuriosallistumista kuvaavista muuttujista rakennamme summamuuttujat käyttäen esivaiheena pääkomponenttianalyysiä. Sisällytämme analyysiin kolmiluokkaisiksi luokitellut muuttujat ja rotaatiomenetelmäksi valitsimme suorakulmaisen rotaation (Varimax). Analyysi muodostaa molempina vuosina varsin samankaltaisesti kolme pääkomponenttia, joiden ominaisarvo on yli 1. Rotatoidun matriisin kahteen ensimmäiseen komponenttiin latautuvat vahvasti täysin samat muuttujat molempina vuosina: ensimmäiselle komponentille museot, ooppera, klassinen mu-

TAULUKKO 1. Kulttuuriosallistumista kuvaavat muuttujat, 2007 ja 2018

	n	Vaihteluväli	Keskiarvo	Keskihajonta	Cronbachin alfa
Korkeakulttuurinen osallistuminen 2007	1 309	0–14	4,4	3,2	0,84
Korkeakulttuurinen osallistuminen 2018	1 278	0–14	4,5	3,3	0,84
Populaarikulttuurinen osallistuminen 2007	1 334	0–10	4,8	3,0	0,82
Populaarikulttuurinen osallistuminen 2018	1 292	0–10	4,8	2,9	0,80

siikki, jazz-konsertit, musikaalit, teatteri ja taidegalleriat sekä toiselle komponentille pubit, karaoke, rock-konsertit, yökerhot ja illallisravintolat. Vastausvaihtoehto ”elokuvat” latautuu jossain määrin kaikille komponenteille (tosin voimakkaimmin toiselle komponentille), ja vastausvaihtoehto ”bingo” ei lataudu kummallekaan kahdesta komponentista. Näiden syiden vuoksi jätämme ne pois jatkotarkasteluista. Kaksi voimakkainta komponenttia ovat sangen helposti tulkittavissa – ne muodostavat selkeästi aiemmassa tutkimuksessa lukemattomia kertoja käytetyt perinteisesti korkeakulttuurina ja populaarikulttuurina pidetyt ulottuvuudet. Nimeämme ensimmäisen komponentin korkeakulttuuriksi ja toisen populaarikulttuuriksi. Pääkomponenttianalyysit on raportoitu Liitetaulukossa 5 ja 6. Summamuuttujat korkeakulttuuriselle ja populaarikulttuuriselle kulttuuriosallistumiselle teemme samaan tapaan ja samoilla muuttujilla molempien vuosien kohdalla. Summamuuttujien kuvailevat tiedot on esitetty taulukossa 1. Kulttuuriosallistuminen on hyvin samantasoista molempina vuosina.

Puoluekannan muodostamme molempien vuosien kyselylomakkeissa olleesta kysymyksestä, jossa tiedusteltiin vastaajan äänestysvalintoja. Vastaaajilta kysyttiin, minkä puolueen ehdokasta

nämä luultavasti äänestäisivät, jos eduskuntavaalit olisivat seuraavana päivänä. Vastausvaihtoehtoina oli vuonna 2007 keskusta, kokoomus, kristillisdemokraatit, perussuomalaiset, RKP, sosiaalidemokraatit, vasemmistoliitto, vihreät sekä jokin muu puolue, ja vuonna 2018 edellisten lisäksi sininen tulevaisuus. Vuoden 2007 kyselyn viimeinen vastausvaihtoehto oli muotoiltu ”en osaa sanoa” (22,9 % vastaajista), joka on vertailukelvoton vuoden 2018 muotoilun ”en äänestäisi” (15,5 %) kanssa. Luokittelemme nämä puuttuviksi tiedoiksi. Kolme suurinta ja keskenään melko tasaväkiä, muista erottuvaa puoluetta vuoden 2007 aineistossa ovat kokoomus (22,9 %), SDP (20,9 %) ja keskusta (19,5 %). Vuoden 2018 aineistossa vastauksista erottuu kolme suurta puoluetta, kokoomus (20,0 %), vihreät (19,1 %) ja SDP (19,0 %), joita seuraa keskusta (13,6 %). Tulokset vastaavat kaiken kaikkiaan melko hyvin vuoden 2007 eduskuntavaalituloksia (SVT 2007) sekä vuonna 2018 kyselyn keräämisaikaan Taloustutkimuksen Ylelle tekemää puoluegallupia (Yle 2018). Vastajien puoluekanta on esitetty liitetaulukossa 2.

Poliittisten asenteiden tai arvojen konservatiivisuutta kuvaavan summamuuttujan muodostamme molempina vuosina vastaajille esitetyistä kahdeksasta mielipideväittämästä, joilla tiedus-

teltiin missä määrin he ovat samaa tai eri mieltä väittämien kanssa. Kysymysten vastausvaihtoehdot olivat Likert-asteikolliset, ja väittämät olivat seuraavat: ”vahvoja ammattiliittoja tarvitaan puolustamaan työoloja ja työntekijöiden palkkoja”; ”samaa sukupuolta olevien aikuisten seksuaaliset suhteet eivät ole hyväksyttäviä”; ”elokuviin ja lehtiin sensuuri on välttämätöntä moraalisten ihanteiden ylläpitämiseksi”; ”ympäristönsuojelun tulisi päämääränä ohittaa talouskasvu, vaikka se aiheuttaisi työttömyyttä”; ”julkisen lastenhoidon tulisi taata kaikille naisille mahdollisuus työskennellä kodin ulkopuolella”; ”maahanmuuttoa koskevaa lainsäädäntöä tulisi tiukentaa”; ”olisi reilua, että korkeasti koulutetut joutuisivat maksamaan opiskelustaan” ja ”lakia rikkoville tulisi langettaa nykyistä kovempia rangaistuksia”.

Kuten kulttuuriosallistumista kuvaavien muutujien tapauksessa, käytämme pääkomponenttianalyysia summamuuttujan rakentamisen esivaiheena (Liitetaulukot 7 ja 8). Analyysi muodosti kumpanakin vuonna kolme pääkomponenttia, joiden ominaisarvo on yli 1. Ensimmäiseen komponenttiin – jonka voidaan tulkita mittaavan asenteiden konservatiivisuutta suhteessa asenteiden vapaamielisyyteen – latautuvat vuonna 2007 vahvasti väittämät ”samaa sukupuolta olevien aikuisten seksuaaliset suhteet eivät ole hyväksyttäviä”; ”elokuviin ja lehtiin sensuuri on välttämätöntä moraalisten ihanteiden ylläpitämiseksi”; ”maahanmuuttoa koskevaa lainsäädäntöä tulisi tiukentaa”; ”olisi reilua, että korkeasti koulutetut joutuisivat maksamaan opiskelustaan” ja ”lakia rikkoville tulisi langettaa nykyistä kovempia rangaistuksia”.

Vuoden 2018 rotatoidussa matriisissa muuttajat latautuvat jossain määrin eri tavalla: esimerkiksi väitteet kovemmista rangaistuksista ja maahanmuuton lainsäädännön tiukentamisesta eivät lataudu ensimmäiselle komponentille yhtä vahvasti kuin vuonna 2007, vaan ne latautuvat

voimakkaammin toiselle komponentille. Ero vuosien välillä viittaa jonkinlaiseen arvomuutokseen, jonka tarkempi analyysi tai tulkinta jää tämän artikkelin fokuksen ulkopuolelle. Toisaalta rotatoimattomassa matriisissa vuoden 2018 väittämät kuitenkin latautuvat samalla tavalla kuin vuoden 2007 aineistossa (pääkomponenttimatriisi saatavilla tekijöiltä pyydettyinä). Vertailukelpoisuuden säilyttämiseksi konservatiivisuutta kuvaava summamuuttuja rakennetaan samoista väittämistä molempien vuosien osalta. Ratkaisua perustelee myös väittämien Cronbachin alfan säilyminen lähes samalla tasolla molempina vuosina (ks. Liitetaulukko 3).

Sisällöllisesti konservatiivisuutta kuvaavan summamuuttujan pieni arvo tarkoittaa poliittisten asenteiden liberaaliutta tai vapaamielisyyttä, korkea arvo niiden konservatiivisuutta. Konservatiivisuusmuuttajat kuvailevine perustietoineen on esitetty liitetaulukossa 3. Vuoden 2007 muuttujan keskiarvo on hieman korkeampi kuin vuoden 2018, eli vastaajat ovat olleet 2007 konservatiivisempia kuin vuonna 2018. Tämä konservatiivisuuden vähentyminen – tai vapaamielisyyden kasvu – on nähtävissä myös yksittäisten mielipideväittämien jakaumista: esimerkiksi vuonna 2007 29 prosenttia vastaajista piti samaa sukupuolta olevien aikuisten suhteita täysin hyväksyttävänä, mutta vuonna 2018 tämä luku oli jo 49 prosenttia.

Aiemmassa tutkimuksessa suomalaisten kulttuuriin käytäntöihin ja myös kulttuuritapahtumiin osallistumiseen on todettu vaikuttavan keskeisesti ikä, koulutus ja sukupuoli. Asuinalueellakin on – jo kulttuuritarjonnan vaihtelevuuden vuoksi – selkeästi merkitystä. (Purhonen ym. 2014.) Aiemman tutkimuksen perusteella myös tiedetään, että nämä tekijät ovat tutkimusasetelman kannalta niin sanottuja ”sekoittavia tekijöitä”. Toisin sanoen ne edeltävät kausaalisesti sekä kiinnostuksen kohteena olevia selitettäviä kulttuurimuuttujia että selitettäviä poliittista orien-

taatiota kuvaavia muuttujia. Esimerkiksi naiset sekä osallistuvat useammin korkeakulttuuriin tapahtumiin kuin miehet että ovat usein myös arvoiltaan vähemmän konservatiivisia kuin miehet. Jos analyysi paljastaa, että vähäisen konservatiivisuuden (vapaamielisyyden) ja kulttuuriosallistumisen välillä on positiivinen yhteys, täytyy tämä yhteys vakioida sukupuolella saadaksemme selville, johtuiko yhteys sukupuolesta eli naisten yliedustuksesta sekä vapaamielisten että korkeakulttuurisesti aktiivisten keskuudessa. Kaikki tarkastelemamme sosiodemografiset tekijät – ikä, sukupuoli, koulutus ja asuinalueen tyyppi – voivat olla tällä tavoin yhteydessä sekä vastaajan poliittiseen orientaatioon että kulttuurin kuluttamiseen. Sukupuoli on analyysissa luokittelusteikollinen kaksiluokkainen muuttuja (mies/nainen). Ikää käsitellään luokiteltuna muuttujana, joka sisältää kolme kategoriaa (18–34-vuotiaat, 35–54-vuotiaat ja 55–74-vuotiaat). Koulutus on järjestysasteikollinen muuttuja, jolla on neljä luokkaa (perusaste, keskiaste, alemmat korkea-asteet ja ylemmät korkea-asteet). Asuinalueen tyyppistä käytämme kaksiluokkaista muuttujaa (kaupunkimainen/maaseutumainen asuinalue). Sosiodemografisten tekijöiden jakaumat on esitetty liitetaulukossa 4. Jakaumat ovat mittausvuosien välillä melko samanlaiset, mutta korkeakoulutettujen, vanhimman ikäluokan ja kaupunkimaisesti asuvien määrä on vuonna 2018 suurempi kuin vuonna 2007.

Tulokset

Miten poliittinen orientaatio ja kulttuuri-osallistuminen ovat yhteydessä toisiinsa?

Aloitamme analyysimme tarkastelemalla vastaajien puoluekannan ja kulttuuriosallistumisen yhteyksiä keskiarvovertailuilla: tarkastelun kohteena toisin sanoen on, missä määrin kutakin puoluetta kannattavat keskimäärin osallistuvat korkeakulttuuriin ja populaarikulttuuriin aktiviteetteihin. Tulokset esitetään taulukossa 2. Vuonna 2007 korkeakulttuurisen osallistumisen ja

puolueiden yhteyttä tarkasteltaessa korkeimman arvon saavat vihreiden kannattajat sekä seuraavina RKP:n ja kokoomuksen kannattajat. Pienimmät arvot saavat perussuomalaisten, kristillisdemokraattien, jonkin muun puolueen ja keskustan äänestäjät. Populaarikulttuurin kohdalla korkeimman arvon saavat jälleen vihreitä kannattavat, joita seuraavat perussuomalaisten ja kokoomuksen kannattajat. Pienimmät arvot saavat kristillisdemokraattien ja keskustan kannattajat. Vuonna 2018 keskimääräisesti korkeakulttuurisimmat äänestäjät ovat edelleen vihreillä, RKP:llä ja kokoomuksella, mutta nyt myös kristillisdemokraateilla ja vasemmistoliitolla on keskimääräistä korkeakulttuurisemmat äänestäjät. Vähiten korkeakulttuurisia äänestäjiä on puolestaan perussuomalaisilla, sinisillä ja keskustalla. Populaarikulttuurin tapauksessa esiin nousevat vihreät, seuraavana vasemmistoliitto, perussuomalaiset ja kokoomus. Vähiten populaarikulttuurisia äänestäjiä puolueilla on kristillisdemokraateilla ja sinisillä.

Vihreät ja kokoomus erottuvat puolueina, joiden äänestäjät edustavat korkeaa kulttuurista osallistumista riippumatta siitä, onko kyse korkeakulttuurisesta vai populaarikulttuurisesta osallistumisesta. Useiden puolueiden kannattajat olivat tällä tavalla yhdenmukaisia ja kuluttivat suhteellisen samalla aktiivisuuden tasolla kulttuuria riippumatta siitä, oliko se jaettu korkea- vai populaarikulttuuriin. RKP:n, perussuomalaisten ja jonkin muun puolueen kannattajat kuitenkin erottuvat tässä suhteessa muista puolueista. RKP on ”korkeakulttuuripuolue”, jonka kannattajat saavat kaikkien vastaajien keskiarvoa korkeamman arvon korkeakulttuurin kuluttamisessa, mutta keskiverron tai keskivertoa heikomman arvon populaarikulttuurin kuluttamisessa. Perussuomalaiset on taas ”populaarikulttuuripuolue”, jonka kannattajat saavat kaikkien vastaajien keskiarvoa matalamman arvon korkeakulttuurin kuluttamisessa, mutta keskiarvoa korkeamman arvon populaarikulttuurisessa kuluttamisessa. Myös vaihtoehto

TAULUKKO 2. Kulttuuriosallistuminen puoluekannan mukaan, 2007 ja 2018
(keskiarvoja, suluissa keskihajonnat)

Puoluekanta	KORKEAKULTTUURINEN OSALLISTUMINEN		POPULAARIKULTTUURINEN OSALLISTUMINEN	
	2007	2018	2007	2018
Keskusta	3,7 (2,9)	4,0 (3,0)	3,9 (3,0)	4,4 (3,1)
Kokoomus	5,3 (3,2)	5,3 (3,3)	5,4 (2,8)	5,2 (2,8)
SDP	4,3 (3,1)	4,6 (3,1)	4,5 (2,8)	4,2 (2,7)
Vihreät	5,9 (3,4)	5,9 (3,4)	6,0 (2,8)	5,8 (2,8)
Vasemmistoliitto	4,5 (3,1)	5,1 (3,3)	4,8 (3,1)	5,5 (2,8)
RKP	5,4 (3,9)	5,6 (3,8)	4,9 (2,9)	4,8 (2,7)
Kristillisdemokraatit	3,0 (2,8)	5,2 (2,9)	2,1 (2,2)	2,8 (2,7)
Perussuomalaiset	2,7 (2,2)	3,0 (2,8)	5,7 (3,2)	5,3 (2,8)
Sininen tulevaisuus		3,4 (3,0)		3,7 (2,9)
Jokin muu puolue	3,5 (3,0)	4,2 (3,1)	4,9 (2,8)	5,1 (2,9)
Kaikki	4,6 (3,2)	4,8 (3,3)	4,9 (3,0)	4,9 (2,9)
F-arvo	11,5***	9,0***	11,4***	7,2***
n (kaikki)	992	1 044	1 014	1 055

* p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001.

”jokin muu puolue” toimii samalla logiikalla – niiden äänestäjät saavat kaikkien vastaajien keskiarvoa matalamman arvon korkeakulttuurin kuluttamisessa mutta keskiarvon suuruisen tai korkeamman arvon populaarikulttuurisessa kuluttamisessa.

Seuraavaksi tarkastelemme kulttuuriosallistumisen ja konservatiivisuuden yhteyttä korrelaatiokertoimien avulla (Taulukko 3). Sekä vuonna 2007 että 2018 molemmat kulttuuriosallistumista kuvaavat muuttujat korreloivat negatiivisesti konservatiivisuuden kanssa. Yhteydet muuttu-

TAULUKKO 3. Konservatiivisuuden ja kulttuuri-osallistumisen korrelaatiot, 2007 ja 2018 (Pearsonin korrelaatiokertoimia, suluissa tapausmäärä)

	KORKEAKULTTUURINEN OSALLISTUMINEN	POPULAARIKULTTUURINEN OSALLISTUMINEN
Konservatiivisuus 2007	-0,30*** (n = 1 269)	-0,33*** (n = 1 295)
Konservatiivisuus 2018	-0,26*** (n = 1 238)	-0,32*** (n = 1 248)

* p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001.

jien välillä ovat vahvoja ja tilastollisesti erittäin merkitseviä. Laskevat korrelaatiot ovat nähtävissä myös hajontakuvioista (saatavilla tekijöiltä pyynnöstä). Korrelaatiokertoimien voimakkuudet ovat vuosien välillä hyvin tasaisia, eivätkä niiden hienoiset muutokset ole testattaessa tilastollisesti merkitseviä (ks. Lenhard & Lenhard 2014).

Poliittisesti ja sosiaalisesti eriytynyt kulttuuri-osallistuminen

Seuraavassa tarkastelemme poliittisen orientaation eli puoluekannan ja poliittisten asenteiden konservatiivisuuden yhteyttä kulttuuri-osallistumiseen monimuuttuja-analyysin keinoin, mikä mahdollistaa useiden selittävien tekijöiden samanaikaisen huomioimisen ja muuttujien keskinäisyhteyksien kontrolloimisen. Tarkastelu vastaa tutkimuskysymykseen siitä, onko poliittisella orientaatiolla ja kulttuuri-osallistumisella itsenäistä yhteyttä, kun huomioon otetaan muitakin kulttuurin kuluttamiseen vaikuttavia muuttujia, joita ovat tässä tapauksessa sukupuoli, ikä, koulutus ja asuinalue. Vastata voidaan myös siihen, kumpi poliittisen orientaation komponentti selittää kulttuuri-osallistumista paremmin, puoluekannatus vai konservatiivisuus. Selitettävänä muuttujina käytetään jälleen erikseen korkeakulttuurista ja populaarikulttuurista osallistumista, ja tarkastelussa huomio kiinnitetään myös mahdolliseen muutokseen vuosien 2007 ja 2018 välillä.

Käyttämässämme menetelmässä kategorisille muuttujille valitaan referenssiluokka, johon muita luokkia verrataan. Selittävien taustamuuttujien tapauksessa sukupuolen referenssiluokaksi valitsimme miehet, iän tapauksessa ikäluokista keskimmäisen, 35–54-vuotiaat, asuinalueen tyyppin kohdalla kaupunkimaisen ympäristön ja koulutusasteista perusasteen. Puoluekannan kohdalla referenssiluokaksi valitsimme kokoomuksen, joka on molemmissa aineistoissa kannatetuin puolue. Puoluekantaa koskevilla analyyseilla puolueiden kannattajia suhteutetaan siis aina kokoomuksen kannattajiin. Kokoomuksen äänestäjät kuluttavat kaksisuuntaisten yhteyksien tarkastelujen perusteella keskimääräistä enemmän sekä korkeakulttuuria että populaarikulttuuria. Luokkaa ”jokin muu puolue” ei enää tässä analyysissä huomioida.

Taulukoiden 4 ja 5 ensimmäisessä mallissa esitetään puoluekannan, konservatiivisuuden ja sosiodemografisten tekijöiden vakioimattomat suorat yhteydet kulttuuri-osallistumiseen, toisessa mallissa puoluekannan ja konservatiivisuuden samanaikainen, toisillaan vakioitu yhteys kulttuuri-osallistumiseen ja kolmannessa mallissa puoluekannan, konservatiivisuuden ja sosiodemografisten muuttujien samanaikaiset, toisillaan vakioidut yhteydet kulttuuri-osallistumiseen.

TAULUKKO 4. Konservatiivisuuden ja puoluekannan yhteys korkeakulttuuriseen osallistumiseen kolmen mallin mukaan, 2007 ja 2018. Regressioanalyysi (GLM). Taulukossa raportoituna F-arvot, standardoimattomat regressiokertoimet ja mallien korjatut selityssasteet.¹

	1		2		3	
	2007	2018	2007	2018	2007	2018
PUOLUEKANTA (F)	14,12***	8,78***	6,97***	4,44***	4,39***	0,93
Kokoomus	0	0	0	0	0	0
Keskusta	-1,85***	-1,44***	-1,33***	-1,11**	-0,75**	-0,34
SDP	-1,30***	-0,98**	-0,95**	-0,69*	-0,66*	-0,29
Vihreät	0,37	0,37	-0,18	-0,06	0,22	0,30
Vasemmistoliitto	-1,25**	-0,24	-1,18**	-0,58	-0,52	-0,05
RKP	-0,29	0,14	-0,03	0,13	0,27	0,47
Kristillisdemokraatit	-2,76***	-0,38	-2,02**	0,70	-1,74**	0,46
Perussuomalaiset	-2,90***	-2,49***	-2,45***	-1,99***	-1,53***	-0,26
Sininen tulevaisuus		-1,92*		-1,27		-0,26
KONSERVATIIVISUUS (F)	135,94***	98,08***	61,29***	54,09***	35,41***	41,07***
	-0,25***	-0,23***	-0,20***	-0,20***	-0,15***	-0,18***
SUKUPUOLI (F)	55,47***	34,99***			24,79***	18,62***
mies	0	0			0	0
nainen	1,36***	1,10***			0,92***	0,81***
IKÄ (F)	16,09***	22,28***			50,97***	56,78***
18–34-vuotiaat	-0,96***	-0,51*			-1,39***	-0,57*
35–54-vuotiaat	0	0			0	0
55–74-vuotiaat	0,29	0,97***			1,15***	1,83***
KOULUTUS (F)	87,31***	81,83***			30,65***	26,49***
perusaste	0	0			0	0
keskiaste	0,98***	0,40			1,26***	0,60
alempi korkea-aste	2,29***	2,03***			1,91***	1,55***
ylempi korkea-aste	4,23***	3,79***			3,36***	2,81***
ASUINPAIKKA (F)	66,60***	73,54***			22,55***	30,97***
kaupunkimainen	0	0			0	0
maaseutumainen	-1,58***	-1,77***			-0,97***	-1,23***
Vakiotermi (F)			498,08***	499,21***	352,50***	337,15***
			7,85***	7,46***	4,97***	4,45***
Selityssaste R ² (korjattu)			0,14	0,11	0,31	0,27

*p<0,05 ** p<0,01 ***p<0,001.

1 Malli 1: konservatiivisuuden, puoluekannan ja sosiodemografisten tekijöiden vakioimattomat yhteydet korkeakulttuuriseen osallistumiseen (vuonna 2007 n=996–1 309, vuonna 2018 n=1 051–1 291). Malli 2: konservatiivisuuden ja puoluekannan yhtäaikaiset yhteydet korkeakulttuuriseen osallistumiseen (vuonna 2007 n=966, vuonna 2018 n=1 028). Malli 3: konservatiivisuuden, puoluekannan ja sosiodemografisten tekijöiden yhtäaikaiset yhteydet korkeakulttuuriseen osallistumiseen (vuonna 2007 n=950, vuonna 2018 n=1 013).

Korkeakulttuurista osallistumista tarkastelevasta taulukosta 4 havaitaan, että vuonna 2007 kaikkien muiden paitsi vihreiden ja RKP:n kannattajat eroaa merkittävästi vertailuluokkana toimivista kokoomuksen kannattajista vähäisemmällä korkeakulttuurisella osallistumisellaan; perussuomalaisen kannattajien poikkeama on kaikkein suurin. Vuonna 2018 puolet puolueista eroaa tilastollisesti merkittävästi referenssi puolueesta (Malli 1). Nämä yhteydet säilyvät vuonna 2007 tilastollisesti merkittävinä myös silloin, kun konservatiivisuus otetaan samanaikaisesti huomioon (Malli 2), mutta vuonna 2018 yhteys ei säily sinisen tulevaisuuden kannattajien kohdalla. Populaarikulttuuria tarkasteltaessa (Taulukko 5) samanlainen yhteyksien säilyminen toteutuu edelleen vuonna 2007 keskustan ja kristillisdemokraattien kannattajien kohdalla ja vuonna 2018 edellä mainittujen lisäksi SDP:n kannattajien tapauksessa. Vertailuluokkana olevan kokoomuksen kannattajat ovat toisin sanoen molempina vuosina keskimääräistä aktiivisempia niin korkeakulttuuri- kuin populaarikulttuurisessa osallistumisessa. Siinä missä yhdenkään toisen puolueen kannattajat eivät eroa merkittävästi kokoomuksen kannattajista suuremmalla korkeakulttuurisella aktiivisuudellaan, vihreiden kannattajat eroavat kokoomuksen kannattajista molempina vuosina suuremmalla populaarikulttuurisella osallistumisellaan (Malli 1). Tämä yhteys kuitenkin häviää, kun konservatiivisuus vakioidaan (Malli 2), sillä vihreiden kannattajat ovat asenteiltaan kokoomusta kannattavia liberaalimpia vähäisen konservatiivisuuden ennustaessa populaarikulttuurista aktiivisuutta.

Kun korkeakulttuurisen osallistumisen ja puoluekannan suhteessa otetaan huomioon konservatiivisuuden lisäksi myös sosiodemografiset tekijät (Malli 3), tilastollisesti merkittävästi kokoomuksen äänestäjistä eroavat vuonna 2007 edelleen kristillisdemokraattien, perussuomalaisen, keskustan ja SDP:n kannattajat. Näiden

puolueiden kannattaminen on edelleen negatiivisessa yhteydessä korkeakulttuuriseen osallistumiseen, vaikka kaikki muut tekijät on vakioitu. Näiden puolueiden kannattajilla on esimerkiksi keskimääräistä konservatiivisemmat asenteet, mutta vaikka konservatiivisuus (joka heikentää korkeakulttuurista osallistumista) otetaan huomioon, puoluekannatuksen negatiivinen yhteys korkeakulttuuriseen osallistumiseen säilyy. Reilussa vuosikymmenessä on tapahtunut kuitenkin se muutos, että vuonna 2018 yhdenkään puolueen kannattajakunta ei enää eroa vastaavalla tavalla merkittävästi kokoomuksen äänestäjistä (Malli 3). Puoluekannalla ei siis ole enää vuonna 2018 konservatiivisista asenteista ja sosiodemografisesta valikoitumisesta riippumatonta, itsenäistä selitysvoimaa korkeakulttuuriseen osallistumiseen.

Kun tarkastellaan puoluekannan ja populaarikulttuurisen osallistumisen yhteyksiä molempina vuosina kaikki tekijät huomioituna (Malli 3), kokonaiskuva on melko samanlainen kuin korkeakulttuurisen osallistumisen kohdalla. Puolueiden kannattajien väliset erot ovat pieniä, vain keskustan ja aivan erityisesti kristillisdemokraattien kannattajat (sekä vuonna 2007 myös vihreiden) eroavat tilastollisesti merkittävästi vertailuluokka kokoomuksen kannattajista sekä vuonna 2007 että vuonna 2018 vähäisemmällä populaarikulttuurisella osallistumisellaan. Populaarikulttuurista osallistumista tarkasteltaessa puoluekannalla on siis yhä vuonna 2018 väliä, vaikka asenteiden konservatiivisuus ja sosiodemografiset erot vakioitaisiin, ainakin mitä tulee keskustan ja kristillisdemokraattien kannattajiin. Vaikka näiden puolueiden kannattajissa on keskimääräistä konservatiivisemmat äänestäjät ja enemmän maaseutumaisesti asuvia, puoluekannatus itsessään ennustaa yhä vähäistä populaarikulttuurista aktiivisuutta.

Kun tarkastellaan konservatiivisuuden vakioimatonta, negatiivista yhteyttä sekä korkea- että

TAULUKKO 5. Konservatiivisuuden ja puoluekannan yhteys populaarikulttuuriseen osallistumiseen kolmen mallin mukaan 2007 ja 2018. Regressioanalyysi (GLM). Taulukossa raportoituna F-arvot, standardoimattomat regressiokertoimet ja mallien korjatut selitysasteet.¹

	1		2		3	
	2007	2018	2007	2018	2007	2018
PUOLUEKANTA (F)	10,76***	10,83***	4,75***	4,70***	5,05***	3,47**
Kokoomus	0	0	0	0	0	0
Keskusta	-1,18***	-0,94**	-0,70**	-0,72*	-0,50*	-0,56*
SDP	-0,74**	-0,97***	-0,46	-0,63*	-0,22	-0,19
Vihreät	0,66*	0,73**	-0,11	0,23	-0,56*	0,09
Vasemmistoliitto	-0,51	0,16	-0,50	-0,21	-0,31	-0,16
RKP	-0,40	-0,69	-0,40	-0,69	-0,13	-0,44
Kristillisdemokraatit	-3,09***	-2,83***	-2,36***	-1,90***	-2,44***	-2,19***
Perussuomalaiset	0,26	0,10	0,66	0,72	0,01	0,10
Sininen tulevaisuus		-1,53*		-0,91		-0,62
KONSERVATIIVISUUS (F)	157,59***	158,73***	93,33***	77,26***	15,56***	14,17***
	-0,23***	-0,24***	-0,21***	-0,20***	-0,08***	-0,09***
SUKUPUOLI (F)	1,89	1,55			12,13**	8,20**
mies	0	0			0	0
nainen	-0,23	-0,20			-0,53**	-0,44**
IKÄ (F)	333,99***	217,14***			182,95***	120,34***
18–34-vuotiaat	1,69***	1,13***			1,62***	1,12***
35–54-vuotiaat	0	0			0	0
55–74-vuotiaat	-2,56***	-2,30***			-2,26***	-1,94***
KOULUTUS (F)	19,02***	15,16***			1,08	2,42
perusaste	0	0			0	0
keskiaste	1,68***	1,37***			0,29	0,84*
alempi korkea-aste	1,83***	1,56***			0,32	0,84*
ylempi korkea-aste	2,00***	2,13***			0,03	0,73*
ASUINPAIKKA (F)	58,70***	59,21***			22,47***	9,57**
kaupunkimainen	0	0			0	0
maaseutumainen	-1,32***	-1,37***			-0,80***	-0,57**
VAKIOTERMI (F)			667,03***	609,09***	451,34***	419,11***
			7,35***	6,86***	6,67***	6,05***
Selitysaste R ² (korjattu)			0,14	0,13	0,40	0,32

*p<0,05 ** p<0,01 ***p<0,001.

1 Malli 1: konservatiivisuuden, puoluekannan ja sosiodemografisten tekijöiden vakioimattomat yhteydet populaarikulttuuriseen osallistumiseen (vuonna 2007 n = 1 018–1 334, vuonna 2018 n=1 067–1 310). Malli 2: konservatiivisuuden ja puoluekannan yhtäaikaiset yhteydet populaarikulttuuriseen osallistumiseen (vuonna 2007 n=989, vuonna 2018 n=1 043). Malli 3: konservatiivisuuden, puoluekannan ja sosiodemografisten tekijöiden yhtäaikaiset yhteydet populaarikulttuuriseen osallistumiseen (vuonna 2007 n=973, vuonna 2018 n=1 028).

populaarikulttuuriseen osallistumiseen (Malli 1), huomataan konservatiivisuuden selitysvoiman olevan molemmissa tapauksissa suuri kumpainakin vuotena. Kun tarkasteluun otetaan mukaan puoluekanta (Malli 2), konservatiivisuuden selitysvoima sekä korkeakulttuuri- että populaarikulttuuriseen osallistumiseen heikkenee muttei häviä. Mallissa 3, kun lisäksi vakioidaan sosiodemografisten tekijöiden yhteydet, konservatiivisuuden selitysvoima korkeakulttuuriseen osallistumiseen heikkenee vain vähän, mutta populaarikulttuuriseen osallistumisen tapauksessa heikkeneminen on selvempää. Suuri osa konservatiivisten asenteiden negatiivisesta yhteydestä populaarikulttuuriseen osallistumiseen selittyy sillä, että konservatiivisuus on yhteydessä paitsi korkeampaan ikään myös maaseutumaiseen asuinalueeseen, jotka molemmat selittävät vahvasti populaarikulttuuriseen osallistumisen vähäisyyttä. Vastaavasti on loogista, ettei iän vakioimisella ole suurta merkitystä konservatiivisuuden ja korkeakulttuuriseen osallistumisen yhteyden kannalta, sillä varttunut ikä on positiivisessa – ei negatiivisessa – yhteydessä korkeakulttuuriseen osallistumiseen.

Konservatiivisuus vaikuttaa kaikkiaan olevan merkittävämpi tekijä korkeakulttuuriseen osallistumiseen kuin populaarikulttuuriseen osallistumiseen selittämisessä, jossa sen selitysvoima on selvästi suurempi kuin puoluekannan sekä vuonna 2007 että 2018. Konservatiivisuuden ja puoluekannan sisältävien mallien selitysasteet vaihtelevat 11–14 prosentin tasolla (Mallit 2). Näistä konservatiivisuuden selitysaste on puoluekantaa suurempi. Sosiodemografiset tekijät vakioimalla selitysasteet nousevat verraten korkeiksi (Mallit 3). Korkeakulttuuriseen osallistumisen kohdalla selitysaste on vuonna 2007 31 prosenttia ja vuonna 2018 27 prosenttia, populaarikulttuuriosallistumisessa vuonna 2007 40 prosenttia ja vuonna 2018 32 prosenttia. Vaikka konservatiivisuuden selitysvoima heikkenee vakioiduissa malleissa jonkin

verran, sen regressiokertoimet eivät heikkene kovin merkittävästi varsinkaan korkeakulttuuria tarkasteltaessa. Korkeakulttuurin tapauksessa konservatiivisuuden vaikutus heikkenee vuonna 2018 lievemmin kuin vuoden 2007 analyysissä, kun taas puoluekannan selitysvoima heikkenee vuodesta 2007 vuoteen 2018 sekä korkea- että populaarikulttuuriosallistumista tarkasteltaessa.

Tuloksista on myös havaittavissa kulttuurisen ja sosiaalisen kentän rakenteellista vastaavuutta, homologiaa (Bourdieu 1984). Neljä sosiodemografista taustamuuttujaa olivat odotetusti yhteydessä kulttuuriosallistumiseen (Malli 1). Naiset ovat korkeakulttuurisempia kuin miehet, nuoret vastaajat populaarikulttuurisempia, ja kaupunkimaisesti asuvat olivat sekä korkeakulttuurisempia että populaarikulttuurisempia kuin maaseutumaisella asuinalueella asuvat. Samoin korkeammin koulutetut ovat aktiivisempia kulttuurin kuluttajia kuin matalammin koulutetut riippumatta siitä, kumpaa kulttuuriosallistumisen muotoa tarkasteltiin. Tulokset taustamuuttujien ja kulttuurin yhteydestä ovat linjassa aiemman tutkimuksen kanssa (esim. Bennett ym. 2009; Purhonen ym. 2014).

Myöhemmissä analyyseissa, joissa tarkasteltiin poliittikkamuuttujien sekä korkea- ja populaari- kulttuurin kuluttamisen vakioituja yhteyksiä (Mallit 3), oli kahden kulttuuriosallistumisen tavan välillä edelleen eroja siinä, kuinka hyvin taustamuuttajat selittivät osallistumista. Korkeakulttuurista kulttuuriosallistumista tarkasteltaessa kaikki neljä taustamuuttujaa olivat suhteellisen tasavahvoja selittäjiä, mutta populaarikulttuurin tapauksessa ikä näyttäytyy ylivoimaisena selittäjänä. Koulutusasteella ei taas ollut juuri lainkaan selitysvoimaa populaarikulttuuriseen osallistumiseen. Varsinkin ikäluokittaisten erojen ulkopuolella korkeakulttuurin osallistuminen vaikuttaa ylipäätään olevan eriytyneempää kuin populaarikulttuurin osallistuminen, jota harrastetaan enemmän ja laajemmin. Analyyseissa on siis havaittavissa, että kor-

keakulttuurinen ja populaarikulttuurinen orientaatio poikkeavat toisistaan. Kaikkiaan taulukosta 4 nähdään, että konservatiivisuus on keskeisten sosiodemografisten tekijöiden veroinen selittävä tekijä korkeakulttuuri-osallistumista tarkasteltaessa ja että tilanne ei muutu olennaisesti vuosien 2007 ja 2018 välillä. Puoluekannatuksen selitysvaima korkeakulttuuriseen osallistumiseen on rajallista, ellei suorastaan olematonta, kuten vuoden 2018 tilanne osoittaa. Taulukosta 5 puolestaan nähdään, että populaarikulttuurista osallistumista tarkasteltaessa selittävien muuttujien välillä on isompaa vaihtelua iän ollessa selvästi voimakkaain selittäjä. Myöskään konservatiivisuuden ja puoluekannatuksen välillä ei ole havaittavissa niin selvää eroa kuin korkeakulttuuri-osallistumisen kohdalla: molemmilla on oma, sosiodemografisiin tekijöihin palautumaton yhteytensä populaarikulttuuri-osallistumisen kanssa.

Yhteenvedo ja johtopäätökset

Tässä artikkelissa olemme tarkastelleet kulttuuri-osallistumista aiemmin vain vähän huomioidusta politiikan näkökulmasta. Tarkemmin sanoen olemme tutkineet ensimmäisten tutkimuskysymyksemme mukaisesti sitä, ovatko vastaajan puoluekanta ja poliittisten asenteiden konservatiivisuus yhteydessä kulttuuri-osallistumiseen ja jos ovat, säilyykö yhteys, kun otetaan huomioon muita osallistumiseen vaikuttavia tekijöitä. Viimeiseen tutkimuskysymykseemme vastataksemme tarkastelimme sitä, onko näissä yhteyksissä tapahtunut muutoksia vuosien 2007 ja 2018 välillä. Kulttuuri-osallistumisen kuvaamisessa käytimme kirjallisuudessa usein käytettyä jakoa korkeakulttuuriin ja populaarikulttuuriin. Muuttujien yhteyksiä tutkimme erilaisten muuttujien yhtenäisvaihtelua kuvaavien menetelmien sekä regressioanalyysin avulla.

Muuttujien kaksisuuntaisia yhteyksiä tarkasteltaessa havaitsimme sekä puoluekannan että kon-

servatiivisuuden olevan yhteydessä kulttuurin kuluttamiseen, oli kyse sitten korkeakulttuurisesta tai populaarikulttuurisesta kulttuurin kuluttamisesta. Konservatiivisuus vähentää selkeästi kaikkea kulttuuri-osallistumista. Lisäksi puolueiden kannattajien välillä on havaittavissa lukuisia eroja, jotka ovat tosin pääosin melko pieniä. Vihreät ja kokoomus ovat puolueita, joiden äänestäjät kuluttavat eri puolueiden kannattajista aktiivisimmin kulttuuria riippumatta siitä, oliko kyseessä populaarikulttuuri vai korkeakulttuuri. RKP:n kannattajat osallistuvat keskimääräistä enemmän korkeakulttuuriin tapahtumiin mutta populaarikulttuuriin tapahtumiin vain keskiarvoa tai hieman vähemmän. Perussuomalaisten kannattajat toimivat päinvastoin – he osoittavat korkeaa osallisuutta populaarikulttuuriin tapahtumiin ja vain vähäistä korkeakulttuuriin.

Kun puoluekannan ja kulttuuri-osallistumisen yhteyttä vakioitiin taustamuuttujilla, yhteydet kuitenkin lieventyivät ja heikentyivät, ja osa hävisi täysin. Puolueiden äänestäjien väliset erot siis tasaantuivat paljon. Esimerkiksi SDP:n kannattaminen vaikutti ennen vakiointia olevan negatiivisessa yhteydessä populaarikulttuuriin kuluttamiseen, mutta yhteys hävisi, kun huomioon otettiin taustamuuttujat ja erityisesti ikä – populaarikulttuuriin osallistuvat nuoret, ja SDP:n kannattajakunta taas on keskimääräistä vanhempaa. Puolueiden äänestäjät, jotka erosivat referenssiluokka kokoomuksen äänestäjistä, vaihtelivat kulttuurimuodosta ja aineistosta riippuen, mutta esimerkiksi kaksisuuntaisissa yhteyksissä selkeästi muista erottuneiden RKP:n ja vihreiden kannattajien korkea osallistumisaste selittyi pitkälti sillä, että niiden kannattajissa on paljon korkeakoulutettuja. Kaksisuuntaisissa yhteyksissä korostui myös perussuomalaisten kannattajien alhainen korkeakulttuurinen ja toisaalta korkea populaarikulttuurinen osallistuminen, mutta regressiotarkasteluissa he eivät enää erottuneet populaarikulttuurisesti aktiivisina. Korkeakult-

tuurista osallistumista tarkastelevassa mallissa, jossa otettiin huomioon myös sosiodemografiset tekijät, yhteys oli tilastollisesti merkitsevä vain vuonna 2007.

Konservatiivisuus säilyy sen sijaan voimakkaana kulttuuri-osallistumisen selittäjänä, otettiin huomioon muita tekijöitä tai ei. Senkin selitysvaiva toki kuitenkin heikentyy muita tekijöitä vakioitaessa. Korkeakulttuurisen osallistumisen tapauksessa konservatiivisuuden selitysvaiva heikkenee vähemmän ja populaarikulttuurisessa osallistumisessa voimakkaammin. Konservatiivisuus vaikuttaa olevan merkittävämpi tekijä korkeakulttuurisen kuin populaarikulttuurisen osallistumisen tapauksessa, sillä sosiodemografisten tekijöiden (ennen muuta iän) huomioiminen vie konservatiivisuudelta selitysvaivaa varsinkin populaarikulttuuria selitettäessä.

Artikkelimme päättös on, että poliittisella orientaatiolla – sekä konservatiivisuudella että puoluekannalla mitaten – on sosiodemografisista tekijöistä huolimatta itsenäinen yhteys kulttuuri-osallistumiseen. Esimerkiksi konservatiivisuus on selkeästi yhteydessä miessukupuoleen, alempaan koulutustasoon, maaseutumaisesta asumiseen ja korkeaan ikään (ks. myös Purhonen ym. 2014; Purhonen & Heikkilä 2017), mutta nämä tekijät eivät kuitenkaan tyystin onnistu selittämään konservatiivisuuden negatiivista yhteyttä kulttuuri-osallistumiseen yhteyden heikentymisestä huolimatta. Puoluekannan tapauksessa sosiodemografisten tekijöiden huomioiminen heikensi voimakkaasti yhteyttä kulttuuri-osallistumiseen sekä lievensi puolueiden kannattajien välisiä eroja, mutta puoluekannankin pienimuotoinen itsenäinen vaikutus on havaittavissa (paitsi korkeakulttuuri-osallistumisen kohdalla vuonna 2018).

Kahdesta politiikkamuuttujasta konservatiivisuus näyttää tekijänä, joka on suhteellisen voimakkaasti yhteydessä kulttuuri-osallistumiseen ja

toimii melko hyvänä selittäjänä erityisesti korkeakulttuuristen tapahtumien tapauksessa. Puoluekannan yhteys kulttuuri-osallistumiseen on sen sijaan häilyvämpi, mikä voi tosin osittain johtua käyttämämme aineiston rajallisuudesta: puolueiden kannatusryhmät jäivät tarkasteluissamme absoluuttisesti melko pieniksi, joten vastaavainen analyysi olisi hyvä toteuttaa laajemmalla aineistolla. Konservatiivisuuteen liittyvät tulokset ovat linjassa aiemmissä tutkimuksissa saatujen tulosten kanssa, joiden mukaan konservatiiviset arvot ja asenteet ovat kytköksissä kulttuuriin: konservatiivinen asenne tai arvot ovat negatiivisessa yhteydessä kulttuurin kuluttamiseen, kun taas suvaitsevat ja avoimet, liberaalit arvot liittyvät korkeaan kulttuuripääomaan (DiMaggio 1996; Purhonen & Heikkilä 2017; Skjøtt-Larsen 2012).

Vaikka artikkelimme tuloksia ei voi suoraan verrata mittareiden ja metodologisten erojen vuoksi esimerkiksi Koivulan ja kumppaneiden (2016) tutkimuksen kanssa, tulokset ovat yhteneviä siinä mielessä, että puoluekannalla havaittiin olevan itsenäistä selitysvaivaa kuluttamisessa. Erot puolueiden välillä ovat myös jossain määrin samansuuntaisia kuin Suomen Kulttuurirahaston teettämässä selvityksessä (Suomalaisten näkemykset kulttuurista 2013) sekä Koivulan ja kumppaneiden (2016) tutkimuksessa. Kuitenkin viimeksi mainitussa tutkimuksessa muista puolueista erottui nimenomaan vasemmistoliittoon samastuvat, eikä tämä ryhmä taas erottunut artikkelimme tuloksissa. Kyseisessä tutkimuksessa ei myöskään huomioitu esimerkiksi kristillisdemokraattien äänestäjiä, jotka taas tässä tutkimuksessa erottautuivat selkeästi muista.

Poliittisen orientaation yhteys kulttuuri-osallistumiseen vaihteli jossain määrin, kun teimme erotteen korkeakulttuuriseen ja populaarikulttuuriseen kulttuuriin. Poliittinen orientaatio on kuitenkin yhteydessä molempiin. Eniten korkea- ja populaarikulttuuri erosivat toisistaan eri sosiodemografisten

luokkien mukaan, esimerkiksi siten, että naiset kuluttavat enemmän korkeakulttuuria. Aiemmassa tutkimuskirjallisuudessa on tutkittu paljon varsinkin korkeakulttuurista kulttuurinkulutusta (esim. DiMaggio 1996) ja havaittu liberaalien asenteiden vaikuttavan kulutusaktiivisuuteen. Artikkelimme tuloksissa politiikan vaikutus havaittiin sekä korkea- että populaarikulttuuriseen kuluttamiseen. Tässäkin tutkimuksessa kuitenkin korkeakulttuurinen kulutus vaikuttaa kulttuurimuodoista sellaiselta, johon politiikka on selkeimmin yhteydessä. Kuitenkin konservatiivisuus heikensi molempien kulttuurimuotojen kulutusta, vaikkakin selkeämmin korkeakulttuurisen.

Artikkelimme viimeinen tutkimuskysymys koski vuosien 2007 ja 2018 välillä tapahtunutta mahdollista muutosta. Tuloksista ei saatu tukea polarisaatiokehitykselle eli sille, että poliittisen orientaation ja kulttuurin kuluttamisen välinen yhteys olisi voimistunut vuosien välillä. Sen sijaan tulokset sekä kaksisuuntaisia yhteyksiä että vakioituja yhteyksiä tarkasteltaessa ovat melko vakaita vuosien 2007 ja 2018 välillä. Mahdolliset muutokset politiikassa eivät siis vaikuta vahvistaneen yhteiskunnallisia jakoja kulttuuri-osallistumisen tasolla. Poliitiikan ja kulttuurin yhteys vaikuttaa kuitenkin muuttuneen. Yleinen arvokonservatiivisuuden vähentymisen pitkän aikavälin trendi ja puoluekentän uudistuminen sekä joidenkin puolueiden, esimerkiksi vasemmistoliiton, profiilin ja kannattajakunnan muutokset näkyvät tuloksissa. Tuloksissa on myös viitteitä poliittisen kentän muutoksista vuosien 2007 ja 2018 välillä ja siirtymästä ”vanhasta politiikasta” ”uuteen politiikkaan” (Borg ym. 2020; Harrits ym. 2010), sillä puolueet vaikuttavat asettuneen vuonna 2018 yhä selkeämmin konservatiivisuusliberaalius-akselille eivätkä niinkään perinteiselle vasemmisto-oikeisto-akselille.

Tulokset tukevat näkemyksiä siitä, että esimerkiksi yhteiskuntaluokan merkitys puolueen valin-

nassa on lieventynyt Suomessa ja muualla länsimaissa (esim. Evans & de Graaf 2013, Paloheimo 2008, 34). Puolueita kannatetaan yhä enenevässä määrin myös muista syistä kuin ainoastaan yhteiskunnallisen aseman mukaisesti, ja vuonna 2018 puoluekannatus ei enää erotellut vastaajia kulttuurin kuluttamisen, varsinkaan korkeakulttuurisen kuluttamisen, suhteen yhtä selkeästi kuin vuonna 2007. Vastaavasti konservatiiviset asenteet pääosin säilyttivät paikkansa kulttuuri-osallistumisen selittäjänä. Tulokset ovat linjassa myös Anthony Giddensin (1990; 1991) ajatuksien kanssa: arvojen merkitys nyky-yhteiskunnassa kasvaa, ja ihmiset tekevät yksilöllisiä valintojaan, myös kulutusvalintoja, arvojensa pohjalta.

Muutos heijastuu myös poliittisen orientaation ja kulttuurin kuluttamisen väliseen yhteyteen, kun tarkastellulla ajanjaksolla puoluekanta vaikuttaa menettäneen erottelukykyään ja lieventäneen vaikutustaan kulttuuri-osallistumiseen, mutta konservatiivisuuden merkitys ei ole vähentynyt vaan pysynyt suhteellisen samana. Vaikuttaa siis siltä, että perinteisen puoluepolitiikan merkityksen heikentyminen sekä ”uuden politiikan”, elämäntyylien ja arvojen merkityksen voimistuminen yhteiskunnassa näkyvät myös politiikan ja kulttuuri-osallistumisen yhteyksissä. Arvojen, joita tässä artikkelissa olemme mitanneet konservatiivisina asenteina, merkitys on edelleen vahva, vaikka samaan aikaan konservatiivisuus yhteiskunnassa itsessään on vähentynyt.

Kuten kaikissa tutkimuksissa, artikkelissa esittämässämme analyysissa on omat rajoitteensa, joista tässä voimme nostaa esiin vain muutaman. Kulttuurin kuluttamista on tutkittu usein juuri osallistumisen kautta (esim. Falk & Katz-Gerro 2016), kuten tässäkin olemme tehneet. Laajasti ajateltuna kulttuurista osallistumista olisi voinut tarkastella myös muunlaisen osallistumisen, esimerkiksi harrastusten tai muiden vapaa-ajanviettopöytäkirjojen, kautta. Korkea- ja populaarikulttuuris-

ta osallistumista kuvaavat muuttujat rakennettiin pääkomponenttianalyyseihin tulosten perusteella – ja siinä mielessä ne ovat aineistolähtöisiä ja siten perusteltuja – mutta voi silti kysyä, tavoitako korkean ja populaarin erottelu ”sitkeydestään” huolimatta olennaisen suomalaisessa nyky-yhteiskunnassa tapahtuvasta kulttuuriosallistumisesta. Joissain osallistumisen muodoissa voi yhdistyä piirteitä molemmista.

Ajallista muutosta tutkittaessa on myös huomiotava, että aineistot kertovat aina keruuhetkestään, eikä aineistojen välisistä tapahtuneista muutoksista ole tietoa. Tässä tutkimuksessa esimerkiksi puoluekanta on ajan mukaisesti vaihteleva. Vuonna 2018 kerätyssä aineistossa varsinkin vihreiden kannatus on silmiinpistävä suuri verrattuna vuoden 2019 eduskuntavaalin tulokseen (joskin vähemmän vuoden 2018 gallup-tuloksiin, ks. Yle 2018). Tämä voi kertoa siitä, että kyselyyn vastaavat kulttuurista kiinnostuneet vastaajat. Puoluekenttä on muuttunut melko paljon vuosikymmenessä, ja monen puolueen kannattajaprofiili vaikuttaa muuttuneen mittauspisteiden välissä, mikä voi vaikeuttaa vertailtavuutta. Lisäksi niiden vastaajien osuus, jotka eivät osanneet tai halunneet valita puoluekantaan taikka kertoivat jättävänsä äänestämättä, oli melko suuri. Mieli-pideväittämät kuvasivat poliittisten asenteiden konservatiivisuutta, mutta konservatiivisuutta olisi voinut operationalisoida myös eri tavoin – puolueet olisi esimerkiksi voinut yrittää järjestää konservatiivisuus–liberaalius-akselille. Myös ikäluokan vaihtumisen kohorttivaikutus aineistoissa voi selittää jotain muutoksia, esimerkiksi konservatiivisten asenteiden vähenemistä vuosien 2007 ja 2018 välillä.

Artikkelimme tulokset yhtä kaikki osoittavat, että myös politiikka on keskeinen seikka, kun tarkastellaan kulttuuriosallistumista ja tapaa, jolla se jakautuu yhteiskunnallisesti nyky-Suomessa. Yksilön poliittinen orientaatio on yksi tekijöis-

tä, joka on yhteydessä kulttuuriosallistumiseen – joko kulttuuriosallistumista ja elämäntyylejä laajemminkin ehdollistavana rakenteena tai kulttuuriosallistumisen kanssa samantasoisena elämäntyylivalintana (Bourdieu 1984). Siten ei ole aina välttämätöntä ajatella, että poliittinen orientaatio ensi sijassa selittää kulttuuriosallistumista, vaan jälkimmäinen ajatus on avoin myös vaihtoehdolle, että kulttuuriosallistumisen kautta yksilön poliittinen orientaatio voi muuttua. Lisää ja entistä kohdennetumpaa tutkimusta tarvitaan joka tapauksessa siitä, miksi ja miten poliittinen orientaatio ja kulttuuriosallistuminen kietoutuvat toisiinsa. Sekä subjektiivisten perustelujen että objektiivisempien, yksilöstä riippumattomien merkitys- ja arvostelmarakenteiden tasoilla tarkastellen olisi tärkeää kysyä, miksi tietynlaisen poliittisen orientaation omaaminen näyttää lisäävän tai vähentävän kulttuuriosallistumista taikka laajemmin tietynlaisen elämäntyylin omaksumista – ja millaisten ehtojen vallitessa kulttuuriosallistuminen ja elämäntyylit voivat vaikuttaa puolestaan poliittiseen orientaatioon. Tässä tutkimuksessa analyysi on luonteeltaan tilastollinen, joten tuloksissa ovat jääneet vähälle huomiolle ihmiset, joiden kohdalla tilastollinen yhteys poliittisen orientaation ja kulttuuriosallistumisen välillä ei päde. Yksilötasolla tarkasteltuna on toki sellaisiakin ihmisiä, jotka ovat arvoiltaan hyvin konservatiivisia mutta kulttuuriosallistumiseltaan aktiivisia (tai vastaavasti hyvin vapaamielisiä mutta vähän osallistuvia). Olisi kiinnostavaa tietää, mikä heitä erottaa vain vähän osallistuvista, poliittisesti konservatiivisista ihmisistä. Tuleva tutkimus kaipaakin myös laadullista lähestymistapaa, jolla päästään kiinni rakennetason lisäksi myös yksilötasolle, yksilöiden ainutkertaisuuteen ja mahdolliseen ”ristiriitaisuuteen” (Lahire 2011), kun puhutaan poliittisen orientaation ja elämäntyilien yhteenkietoutumisesta. Yksilön poliittisen orientaation sekä etenkin arvojen kulttuuristen elementtien ja seurausten tarkempi analyysi on näissä tulevilla tutkimuksilla keskeistä.

Kiitokset

Artikkeli on osa Suomen Akatemian rahoittamaa *The Dynamics of Cultural Stratification: How Cultural Classifications, Hierarchies and Tastes Change* -hanketta (projektinumero 309181).

Kirjallisuus

- BENNETT, TONY, MIKE SAVAGE, ELIZABETH SILVA, ALAN WARDE, MODESTO GAYO-CAL & DAVID WRIGHT. 2009. *Culture, Class, Distinction*. London: Routledge.
- BORG, SAMI, ELINA KESTILÄ-KEKKONEN & HANNA WASS. 2020. "Johdanto: mikä politiikan ilmastonmuutos?" Teoksessa *Politiikan ilmastonmuutos: Eduskuntavaalitutkimus 2019*, toim. Sami Borg, Elina Kestilä-Kekkonen & Hanna Wass. Helsinki: Oikeusministeriö, 45–65.
- BOURDIEU, PIERRE. 1984. *Distinction: A Social Critique of the Judgment of Taste*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- CARL, NOAH, LINDSAY RICHARDS & ANTHONY HEATH. 2019. "Preference for Realistic Art Predicts Support for Brexit!" *The British Journal of Sociology* 70:4, 1128–1134.
- CHAN, TAK WING. 2019. "Understanding Cultural Omnivores: Social and Political Attitudes." *British Journal of Sociology* 70:3, 784–806.
- CHAN, TAK WING. (TOIM.) 2010. *Social Status and Cultural Consumption*. Cambridge: Cambridge University Press.
- DELLAPOSTA, DANIEL, YONGREN SHI & MICHAEL MACY. 2015. "Why Do Liberals Drink Lattes?" *American Journal of Sociology* 120:5, 1473–1511.
- DIMAGGIO, PAUL. 1996. "Are Art-Museum Visitors Different from Other People? The Relationship between Attendance and Social and Political Attitudes in the United States." *Poetics* 24:2–4, 161–180.
- EVANS, GEOFFREY & NAN D. DE GRAAF (TOIM.). 2013. *Political Choice Matters: Explaining the Strength of Class and Religious Cleavages in Cross-National Perspective*. Oxford: Oxford University Press.
- FALK, MARTIN & TALLY KATZ-GERRO. 2016. "Cultural Participation in Europe: Can We Identify Common Determinants?" *Journal of Cultural Economics* 40:2, 127–162.
- FRASER, NANCY. 2003. "Social Justice in the Age of Identity Politics: Redistribution, Recognition and Participation." Teoksessa *Redistribution or Recognition? A Political-philosophical Exchange*, toim. Nancy Fraser & Axel Honneth. Verso: London, 7–109.
- GARSON, G. DAVID. 2012. *Univariate GLM, ANOVA, & ANCOVA*. Asheboro, NC: Statistical Associates Publishers.
- GIDDENS, ANTHONY. 1991. *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press.
- GIDDENS, ANTHONY. 1990. *The Consequences of Modernity*. Cambridge: Polity Press.
- HARRITS, GITTE SOMMER, ANNICK PRIEUR, LENNART ROSENLUND & JAKOB SKJØTT-LARSEN. 2010. "Class and Politics in Denmark: Are Both Old and New Politics Structured by Class?" *Scandinavian Political Studies* 33:1, 1–27.
- HERKMAN, JUHA. 2019. *Populism in aika*. Tampere: Vastapaino.
- KATZ-GERRO, TALLY. 2011. "Cross-National Cultural Consumption Research: Inspirations and Disillusions." *Kölner Zeitschrift Für Soziologie Und Sozialpsychologie* 51, 339–360.
- KOIRANEN, ILKKA, ARTTU SAARINEN & AKI KOIVULA. 2016. "Vihreiden jäsenet ja kannattajat – tarkastelussa yhteiskunnallinen asema ja suhde muihin puolueisiin." *Yhteiskuntapolitiikka* 81:6, 701–710.
- KOIVULA, AKI, PEKKA RÄSÄNEN & ARTTU SAARINEN. 2017. "Does Party Identification Associate with Consumer Preferences? Analyzing Finnish Consumers in 2009 and 2014." *International Journal of Consumer Studies* 41:5, 475–483.
- KOIVULA, AKI, PEKKA RÄSÄNEN & ARTTU SAARINEN. 2016. "Poliittinen suuntautuminen ja kulutusasetteet." *Kulutustutkimus.Nyt* 10:1, 17–35.
- LAHIRE, BERNARD. 2011. *The Plural Actor*. Cambridge: Polity Press.
- LAHTINEN, HANNU, HANNA WASS & JANI EROLA. 2017. "Periytyvää eriytymistä – vanhemmilla selvä vaikutus nuorten äänestämiseen." *Tieto & Trendit – Talous- ja hyvinvointikatsaus 1*. Helsinki: Tilastokeskus, 15–20.
- LAHTINEN, HANNU, JANI EROLA & HANNA WASS. 2019. "Sibling Similarities and the Importance of Parental Socioeconomic Position in Electoral Participation." *Social Forces* 98:2, 702–724.
- LENHARD, WOLFGANG & ALEXANDRA LENHARD. 2014. *Hypothesis Tests for Comparing Correlations*. Bibergau: Psychometrica. <https://www.psychometrica.de/correlation.html> (Luettu 17.8.2020)
- PALOHEIMO, HEIKKI. 2014. "Politiikan pitkät syklit ja poliittisen kentän uusjako." *Politiikka* 56:1, 15–28.
- PALOHEIMO, HEIKKI. 2008. "Ideologiat ja ristiriitavuudet." Teoksessa *Suomen puolueet ja puoluejärjestelmä*, toim. Heikki Paloheimo & Tapio Raunio. Helsinki: WSOY, 27–59.
- PETERSON, RICHARD & ROGER KERN. 1996. "Changing Highbrow Taste: From Snob to Omnivore." *American Sociological Review*, 61:5 900–907.

- PURHONEN, SEMI, JUKKA GRONOW, RII HEIKKILÄ, NINA KAHMA, KEIJO RAHKONEN & ARHO TOIKKA. 2014. *Suomalainen maku: Kulttuuripääoma, kulutus ja elämäntyylien sosiaalinen eriytyminen*. Helsinki: Gaudeamus.
- PURHONEN, SEMI & RII HEIKKILÄ. 2017. "Food, Music and Politics: The Interweaving of Culinary Taste Patterns, "Highbrow" Musical Taste and Conservative Attitudes in Finland." *Social Science Information* 56:1, 74–97.
- SKJØTT-LARSEN, JAKOB. 2012. "Cultural and Moral Boundaries in a Nordic Context: Findings from a City in Denmark." *European Societies* 14:5, 660–683.
- SUOMALAISTEN NÄKEMYKSET KULTTUURISTA 2013. 2013. Espoo: Suomen Gallup. <https://skr.fi/serve/suomalaisten-nakemykset-kulttuurista-tsn-gallup-2013> (Luettu 12.8.2020)
- SUOMEN VIRALLINEN TILASTO (SVT). 2007. Eduskuntavaalit 2007 (verkkojulkaisu). Helsinki: Tilastokeskus. <http://www.stat.fi/til/evaa/2007/index.html> (Luettu 12.8.2020)
- TABACHNICK, BARBARA G. & LINDA S. FIDELL. 2014. *Using Multivariate Statistics*. Harlow: Pearson.
- VAN EIJCK, KOEN. 2012. "The Impact of Religious Identity and Social Orientations on Visual Arts Appreciation." *European Sociological Review* 28:3, 394–407.
- WEBER, MAX. 1991. "Class, Status, Party". Teoksessa *From Max Weber: Essays in Sociology*, toim. Hans Gerth & C. Wright Mills. London: Routledge, 180–195.
- WEBSTER, JACK. 2020. "Taste in the Platform Age: Music Streaming Services and New Forms of Class Distinction." *Information, Communication & Society* 23:13, 1909–1924.
- WRIGHT, DAVID. 2015. *Understanding Cultural Taste: Sensation, Skill and Sensibility*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- YLE. 2018. Ylen puoluekannatusmittaus. <https://yle.fi/uutiset/3-10509309> (Luettu 12.8.2020)

LIITETAULUKKO 1. Erilaisissa kulttuuritapahtumissa ja paikoissa käymisen useus, 2007 ja 2018 (%)

PAIKKA	Vähintään muutamia kertoja vuodessa	Harvemmin	Ei koskaan	Yhteensä	n
Elokuvat					
2007	44	46	10	100	1 357
2018	58	35	7	100	1 316
Museot					
2007	24	57	19	100	1 352
2018	34	52	14	100	1 314
Pubit					
2007	51	25	24	100	1 352
2018	49	27	24	100	1 311
Karaoke					
2007	16	25	59	100	1 348
2018	15	25	59	100	1 308
Rock-konsertit					
2007	17	36	47	100	1 345
2018	21	37	42	100	1 306
Ooppera					
2007	5	22	74	100	1 344
2018	5	24	71	100	1 309
Bingo					
2007	2	8	91	100	1 343
2018	3	9	88	100	1 307
Klassisen musiikin konsertit					
2007	9	23	69	100	1 345
2018	10	21	70	100	1 308
Jazz-konsertit					
2007	5	20	76	100	1 340
2018	5	19	76	100	1 307
Musikaali					
2007	8	40	52	100	1 338
2018	9	37	54	100	1 312
Teatteri					
2007	32	48	21	100	1 355
2018	30	44	25	100	1 313
Taidegalleria					
2007	17	38	45	100	1 343
2018	19	36	45	100	1 299
Yökerhot					
2007	33	27	40	100	1 346
2018	26	30	44	100	1 307
Illallisravintolat					
2007	54	29	17	100	1 357
2018	55	29	16	100	1 312

LIITETAULUKKO 2. Vastaajan puoluekanta, 2007 ja 2018 (%)*

PUOLUEKANTA	2007	2018
Suomen Keskusta	19,5	13,6
Kansallinen Kokoomus	22,9	20,0
Suomen Sosiaalidemokraattinen Puolue	20,9	19,0
Vihreä liitto	13,9	19,1
Vasemmistoliitto	8,0	8,7
Suomen ruotsalainen kansanpuolue	4,2	3,8
Suomen Kristillisdemokraatit	3,0	2,3
Perussuomalaiset	6,6	8,6
Sininen tulevaisuus	-	1,6
Jokin muu puolue	1,0	3,2
Yhteensä	100	100
n	(1 052)	(1 086)

* Puolueet taulukossa niiden vuonna 2020 puolerekisteriin merkityillä nimillä.

LIITETAULUKKO 3. Poliittisten asenteiden konservatiivisuutta kuvaavat muuttujat, 2007 ja 2018

	n	vaihteluväli	keskiarvo	keskihajonta	Cronbachin alfa
Konservatiivisuus 2007	1 326	0–20	11,1	4,2	0,70
Konservatiivisuus 2018	1 276	0–20	9,7	4,0	0,67

LIITETAULUKKO 4. Sosiodemografisten muuttujien jakaumat, 2007 ja 2018

		2007		2018	
		n	%	n	%
KAIKKI		1 388	100	1 425	100
SUKUPUOLI	nainen	721	51,9	709	50,0
	mies	667	48,1	710	50,0
IKÄ	18-34-vuotiaat	413	29,7	398	28,2
	35-54-vuotiaat	530	38,2	492	34,7
	55-74-vuotiaat	445	32,1	525	37,1
KOULUTUSASTE	perusaste	225	16,4	135	9,5
	keskiaste	541	39,5	561	39,5
	alemmat korkeakouluasteet	408	29,7	472	33,3
	ylemmät korkeakouluasteet	197	14,4	251	17,7
ASUINALUE	kaupunkimainen	935	67,8	1 054	74,0
	maaseutumainen	445	32,2	371	26,0

LIITETAULUKKO 5. Pääkomponenttianalyysi kulttuuritapahtumissa käymisen useudesta, 2007 (n = 1 298)

Muuttuja	KOMONENTIT		KOMMUNALITEETTI
	Korkeakulttuuri	Populaarikulttuuri	
Klassisen musiikin konsertit	0,79	-0,04	0,64
Ooppera	0,74	-0,04	0,56
Taidegalleriat	0,73	0,07	0,59
Teatteri	0,71	0,09	0,52
Museot	0,70	0,13	0,57
Musikaalit	0,69	0,07	0,49
Jazz-konsertit	0,64	0,15	0,47
Yökerhot	-0,06	0,84	0,71
Pubit	-0,07	0,82	0,67
Illallisravintolat	0,22	0,74	0,60
Rock-konsertit	0,15	0,72	0,54
Karaoke	-0,08	0,61	0,54
Elokuva	0,32	0,58	0,52
Bingo	0,08	0,04	0,66
Ominaisarvo	4,1	2,9	
Selitysosuus (%)	29,5	20,4	

LIITETAULUKKO 6. Pääkomponenttianalyysi kulttuuritapahtumissa käymisen useudesta, 2018
(n = 1 259)

Muuttuja	KOMONENTIT		KOMMUNALITEETTI
	Korkeakulttuuri	Populaarikulttuuri	
Klassisen musiikin konsertit	0,78	-0,13	0,62
Ooppera	0,77	-0,06	0,61
Taidegalleriat	0,74	0,18	0,62
Teatteri	0,69	0,12	0,50
Museot	0,64	0,31	0,61
Musikaalit	0,70	0,07	0,50
Jazz-konsertit	0,66	0,12	0,47
Yökerhot	-0,08	0,81	0,70
Pubit	-0,02	0,80	0,68
Illallisravintolat	0,12	0,74	0,57
Rock-konsertit	0,12	0,67	0,47
Karaoke	-0,04	0,51	0,57
Elokuva	0,32	0,59	0,51
Bingo	0,07	0,05	0,65
Ominaisarvo	4,1	2,8	
Selitysosuus (%)	29,4	20,0	

LIITETAULUKKO 7. Pääkomponenttianalyysi mielipideväittämistä, 2007 (n = 1 310)

Muuttuja	Komponentit			Kommunaliiteetti
	1	2	3	
Samaa sukupuolta olevien aikuisten seksuaaliset suhteet eivät ole hyväksyttäviä	0,74	0,20	-0,17	0,62
Olisi reilua, että korkeasti koulutetut joutuisivat maksamaan opiskelustaan	0,70	-0,01	0,07	0,49
Maahanmuuttoa koskevaa lainsäädäntöä tulisi tiukentaa	0,69	-0,15	0,37	0,63
Elokuvien/lehtien sensuuri on välttämätöntä moraalisten ihanteiden ylläpitämiseksi	0,66	-0,03	-0,42	0,60
Lakia rikkoville tulisi langettaa nykyistä kovempia rangaistuksia	0,57	-0,28	0,38	0,54
Vahvoja ammattiliittoja tarvitaan puolustamaan työoloja ja työntekijöiden palkkoja	-0,06	0,74	0,08	0,55
Ympäristönsuojelun tulisi päämääränä ohittaa talouskasvu, vaikka se aiheuttaisi työttömyyttä	0,01	0,16	0,81	0,68
Julkisen lastenhoidon tulisi taata kaikille naisille mahdollisuus työskennellä kodin ulkopuolella	0,05	0,79	0,03	0,62
Ominaisarvo	2,3	1,3	1,1	
Selitysosuus (%)	28,7	16,4	14,1	

LIITETAULUKKO 8. Pääkomponenttianalyysi mielipideväittämistä, 2018 (n = 1 270)

Muuttuja	Komponentit			Kommunaliteetti
	1	2	3	
Samaa sukupuolta olevien aikuisten seksuaaliset suhteet eivät ole hyväksyttäviä	0,78	0,14	0,19	0,66
Olisi reilua, että korkeasti koulutetut joutuisivat maksamaan opiskelustaan	0,56	0,36	0,04	0,44
Maahanmuuttoa koskevaa lainsäädäntöä tulisi tiukentaa	0,25	0,78	-0,03	0,67
Elokuvien/lehtien sensuuri on välttämätöntä moraalisten ihanteiden ylläpitämiseksi	0,77	0,03	-0,10	0,60
Lakia rikkoville tulisi langettaa nykyistä kovempia rangaistuksia	0,22	0,74	-0,17	0,63
Vahvoja ammattiliittoja tarvitaan puolustamaan työoloja ja työntekijöiden palkkoja	-0,07	-0,08	0,74	0,56
Ympäristönsuojelun tulisi päämääränä ohittaa talouskasvu, vaikka se aiheuttaisi työttömyyttä	-0,29	0,56	0,40	0,56
Julkisen lastenhoidon tulisi taata kaikille naisille mahdollisuus työskennellä kodin ulkopuolella	0,20	0,01	0,72	0,56
Ominaisarvo	2,2	1,3	1,1	
Selitysosuus (%)	27,8	16,4	14,3	